

М. М. Кокор, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка

СТАНДАРТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ОКР «МАГІСТР» НА ДОСВІДІ ПРОГРАМ TESOL

Стаття присвячена підходам і принципам розроблення стандартів підготовки вчителів англійської мови на основі аналізу зарубіжних та вітчизняних джерел (навчальних програм і стандартів TESOL). Порівняльний аналіз аспектів підготовки в Україні та США дав змогу виявити такі основні розбіжності: мета підготовки (теоретична і прикладна), принципи (концептуальний і компетентнісний), результати на виході (ЗУНи і компетенції). У процесі аналізу було виявлено, що стандарти підготовки вчителя англійської мови ОКР «магістр» в Україні відсутні, а відтак чинні вітчизняні програмипідготовки не мають чітких орієнтирів (критеріїв та показників) формування його професійної компетентності. На основі отриманих результатів запропоновано такі рекомендації щодо розроблення стандартів: визначити критерії, показники і рівні сформованості професійної компетентності і розробити їх, ґрунтуючись на компетентнісному підході та на актуальних потребах ринку праці в Україні і за кордоном; включити стандарт здійснення професійного розвитку.

Ключові слова: підготовка вчителя англійської мови, теорія формування іншомовної компетентності, компетентнісний і концептуальний підхід до стандартів, TESOL, критерії і показники сформованості професійної компетентності.

Постановка проблеми та її актуальність. Сьогодні діяльність учителя англійської мови у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах України неможливо розглядати без всебічного аналізу його професійної підготовки. Вітчизняна система професійної підготовки вчителя англійської мови головно зосереджена на формуванні його іншомовної компетентності. Проте вчитель (викладач) іноземної мови є не лише «мовною» моделлю, а й тим, хто допомагає розвивати і формувати іншомовну комунікативну компетентність студентів, а це вимагає від нього розвинутих педагогічних та методичних умінь. Окрім цього, у сучасному глобальному просторі вчитель іноземної мови служить культурною «зв'язкою» між носіями рідного й англійського середовища, і таким чином, виконує функцію «агента змін» [11] – людини, здатної впливати на формування особистостей, готових до викликів глобального світу. З огляду на це і на останні освітні трансформації у вищій школі України, постає питання розроблення стандартів підготовки майбутніх викладачів англійської мови як іноземної, які би враховували усі складові цього процесу й відповідали вимогам часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки в галузі викладання англійської мови як іноземної (аспекти, етапи, моделі, методи, технології), формування професійної компетентності фахівців розглядають Н. Бідюк, В. Базуріна, С. Бобир, М. Тадеєва, Л. Калініна, Л. Морська та ін. Чимало українських науковців звертаються до зарубіжного досвіду США, Британії, Австралії (І. Козубовська, Л. Черній, Н. Муқан, О. Русанова, Н. Авшенюк та ін.). Проте недостатньо вивченими у вітчизняній науково-педагогічній літературі залишаються підходи й принципи розроблення стандартів підготовки вчителів англійської мови, проблеми їх практичної реалізації тощо.

Дослідження стану підготовки вчителів англійської мови у ВНЗ України, що проводилося у 2013–2014 рр., виявило, що стандарти підготовки вчителів англійської мови розроблені лише для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», тим часом як для ОКР «магістр» вони наразі відсутні [12]. Отже, виникає необхідність розроблення стандартів для ОКР «магістр», що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою статті є теоретичний аналіз сучасних підходів до розроблення стандартів підготовки вчителя англійської мови як іноземної освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Відповідно до окресленої мети, виокремимо такі завдання дослідження: 1) здійснення порівняльного аналізу зарубіжних і українських джерел щодо стандартів підготовки вчителя

англійської мови як іноземної; 2) визначення підходів принципів, на яких ґрунтуються стандарти підготовки вчителя англійської мови як іноземної; 3) пошук оптимальних шляхів для впровадження найкращого зарубіжного досвіду в українських ВНЗ.

Розглянемо трактування стандарту в контексті підготовки фахівця у вітчизняній науково-нормативній літературі.

Викладення основного матеріалу дослідження. В освітніх нормативних документах України знаходимо таке означення: *стандарт* – це сукупність норм, які визначають зміст освіти, зміст навчання, зміст діагностики якості освіти. У «Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) (Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 65): «Зміст освіти – це обумовлені цілями та потребами суспільства вимоги до системи знань, умінь та навичок, світогляду та громадських і професійних якостей майбутнього фахівця, що формується у процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку науки, техніки, технологій і культури» [4]. Отже, розробляючи стандарти підготовки фахівців, необхідно передусім звернути увагу на її змістовий компонент.

Проте, стандарти професійної підготовки мають і певні протиріччя. З одного боку, стандарти є обов'язковими до виконання, і всі, хто впроваджує програми підготовки, мають їх дотримуватися, а з іншого – вони потребують постійного перегляду, адже зміст освіти є змінною величиною, яка залежить від соціальних, економічних і культурних факторів розвитку суспільства, а також розвитку науки.

Аналізуючи зміст освіти і навчання в Україні, В. Г. Кремень слушно зазначає, що «...потребує зміни сам зміст навчання. Треба чіткіше та однозначніше визначити фундаментальні знання в різних сферах вивчення людини і світу, сепарувати їх від надмірної інформаційної складової, що має виконувати роль ілюстративного супроводження пізнавального процесу. З урахуванням людиноцентристських тенденцій треба, не зменшуючи можливості пізнання природи і світу, надати більшу можливість для пізнання людини, її психо-фізіологічних та життєдіяльнісних особливостей, для індивідуального самопізнання. Необхідно також відпрацювати механізм систематичного оновлення змісту навчання, відповідно до розвитку науки та набуття людством нових знань. Зміст навчання має відображати все багатство раціональних знань людства, зокрема в духовній сфері» [7]. Тобто, у процесі розроблення стандартів потрібно врахувати необхідність постійного перегляду змістового компоненту, його корегування відповідно до суспільних вимог. При цьому важливо не забувати, що не лише предметні знання вміння формують фахівця, а й його індивідуальне самопізнання і прагнення до саморозвитку, тобто особистісний компонент.

2014 року вісім ВНЗ України взяли участь у дослідженні, яке проводилося за ініціативи і сприяння Британської Ради. Його метою було вивчення стану професійної підготовки майбутніх викладачів англійської мови на базі зазначених університетів, що виявило такі результати:

- 1) усі програми враховують чотири компоненти підготовки майбутнього фахівця: мовну, лінгвістичну, методичну, психолого-педагогічну, проте у різному співвідношенні;
- 2) програми підготовки майбутніх вчителів англійської мови різняться за змістовим компонентом;
- 3) методичні дисципліни становлять найменшу частку від числа всіх навчальних дисциплін (менш, ніж 3 %);
- 4) відсутній єдиний підхід до укладання навчальних програм;
- 5) програма підготовки ОКР «магістр» відсутня [12].

Усі названі пункти стосуються змістового компонента підготовки, зокрема відсутності єдиного підходу до укладання навчальних програм. У контексті забезпечення академічної свободи і конкуренції в українських ВНЗ, вважаємо, що навчальні програми можуть і мають різнитися між собою, проте вони повинні ґрунтуватися на певних орієнтирах – стандартах. Н. Кулман і Б. Кнезевіч, наприклад, розглядають стандарт як певну теоретичну концепцію, яка базується на «великій ідеї», тому пропонують у виробленні стандартів йти від загального до часткового (*top-down approach*) [15].

Задля здійснення аналізу підходів до формування стандартів пропонуємо розглянути професійні стандарти TESOL (Teachers of English to Speakers of Other Language) – успішних програм з підготовки майбутніх викладачів англійської мови як іноземної у США і світі. Наприклад, Австралія й Ізраїль розробили свої стандарти на основі TESOL, а Уругвай, Албанія й Еквадор їх адаптували до вимог мовної політики і підготовки фахівців у цих країнах. Варто зазначити, що ці програми здійснюють підготовку майбутніх учителів / викладачів лише на ОКР

«магістр» і середключових особливостей можемо виокремити такі:

- тривалість – 1,5–2 роки;
- вузькопрофесійна спрямованість;
- використання інноваційних підходів і технологій;
- акцент на розвитку методичної компетенції через організацію педагогічної практики

впродовж усього терміну навчання;

- акцент на дослідницькому компоненті у процесі підготовки.

Як відомо, навчання у середній і вищій школі США (і не лише) відбувається на засадах конструктивізму. Конструктивізм – це більше, ніж підхід чи теорія; це – освітня філософія, яка акцентує на розвиткові пізнавальних і дослідницьких навичок і реалізовує його через принцип студентоцентризму, проектною і груповою роботи, взаємного навчання і т.д. Відтак у зарубіжній літературі формування стандартів розглядають у контексті конструктивізму і розрізняють два базові підходи [15]:

- 1) концептуальний (principle-based);
- 2) компетентнісний (domain-based).

Як свідчить сама назва терміна, в основі концептуального підходу лежить певна ідея та принципи її реалізації, серед яких виокремлюють такі:

- достовірність – стандарти повинні опиратися на результати проведених досліджень;
- відповідність – стандарти повинні відповідати мовній політиці в країні, узгоджуватися з вимогами міністерства тощо;

• доступність – стандарти повинні бути чітко сформульовані й зрозумілі;

• перспективність – стандарти повинні чітко окреслювати результати та перспективизастосування англійської мови в широкому контексті (економічна, соціо-політична і культурна сфери)[15].

Насправді ідея є важливою у будь-якому процесі творення, наприклад, мовної політики країни, проте найвагомим застереженням щодо використання цього підходу, на нашу думку, є його «розмитість» і абстрактність. Потрібні чіткі й конкретні орієнтири (критерії) підготовки конкурентоздатного фахівця у глобальному вимірі.

Компетентнісний підхід до розроблення стандартів ґрунтується на кінцевих результатах підготовки фахівця – компетенціях, які необхідно формувати у різних аспектах його професійної діяльності. У стандарті TESOL виокремлюють такі основні аспекти у підготовці майбутнього викладача (кандидата):

1) мова (ключовий) – потребує сформованої іншомовної компетентності кандидата, його професійної лінгвістичної компетентності (розуміє, як практично реалізуються теорії про вивчення іноземної мови);

2) культура (ключовий) – позаяк США є полікультурним середовищем, кандидат повинен знати і розуміти вплив культурних традицій на вивчення англійської мови, досліджувати їхні особливості для того, щоб створювати сприятливе навчальне середовище для представників різних культур та етносів;

3) викладання (прикладний) – кандидат повинен планувати й організовувати навчання відповідно до загальноакадемічних вимог, розуміти психолого-педагогічні особливості вивчення іноземної мови і використовувати методи, які найкраще розвивають іншомовну комунікативну компетенцію учнів;

4) оцінювання (прикладний) – передбачає, що кандидат розуміє цілі оцінювання, знає про традиційні й альтернативні методи оцінювання і вміє їх застосувати у навчальному процесі;

5) професійний розвиток – кандидат знає про історичний розвиток галузі, ознайомлений із найновішими дослідженнями, сам проводить дослідження, бере активну участь у власному професійному розвитку[14].

Подібно до стандартів TESOL Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, хоча й не містять стандартів підготовки, опосередковано також організовані за аспектами: 1) структура (організація і планування навчальної програми); 2) знання і розуміння (перегукуються з аспектами TESOL *Мова і Культура*); 3) стратегії і навички (відповідає аспекту TESOL *Викладання*); 4) цінності (відповідає категорії *Професійний розвиток*)[3].

Окрім окреслених підходів до розроблення стандартів, існують різні типи стандартів. Розглянемо ті, які існують у галузі навчання іноземних мов. Зарубіжні науковці (Н. Кулман і В. Кнезевіч) виокремлюють такі: предметні (лінгвістичні), педагогічні і процесуальні. Предметні стандарти охоплюють коло знань кандидата про предмет вивчення, наприклад, лінгвістику,

культуру, теорію вивчення іноземної мови і т.д.; вони, у свою чергу, поділяються на декларативні (теоретичні) та процесуальні (практичні). Педагогічні стандарти акцентують на формуванні психолого-педагогічної та методичної компетенцій, а саме, як навчати, які стратегії краще використовувати у процесі вивчення іноземної мови, про вплив академічної та суспільної культури на навчання, організація навчального процесу і т.д. Процесуальний стандарт визначає, наскільки добре (задовільно/незадовільно) кандидат виконує свої функції відповідно до визначених критеріїв [15]. Як бачимо, процесуальні стандарти є певною перевіркою на готовність кандидата до професійної діяльності, що, на нашу думку, є вартісним для запозичення і адаптації до українських реалій у системі підготовки фахівців.

Оскільки стандарту підготовки ОКР «магістр» наразі немає, пропонуємо розглянути навчальні програми підготовки вчителів/викладачів англійської мови українських ВНЗ для порівняльного аналізу зі стандартами TESOL.

Грунтуючись на попередніх дослідженнях та аналізі програм підготовки, можна констатувати, що вони орієнтовані на формування професійних компетенцій у межах чотирьох аспектів підготовки: мовна, лінгвістична, методична і психолого-педагогічна [2; 6; 8; 9]. Загалом, ці навчальні документи організовані за принципом переліку знань, умінь і навичок, які повинен опанувати кандидат у межах кожного окремого аспекту, проте не визначено критеріїв і показників їх сформованості. Наприклад, у тимчасовому стандарті ХНУ ім. В. Н. Каразіна до фахових (методичних) умінь віднесено «уміння викладати навчальний матеріал з іноземної мови правильно з граматичної точки зору і ефективно у методичному плані». Проте, що означає «правильно з граматичної точки зору і ефективно у методичному плані» не уточнено [12].

Щодо аналізу *мовного лінгвістичного аспекту* підготовки майбутнього вчителя англійської мови, насамперед, потрібно чітко розмежувати знання про іноземну мову (лінгвістику) і вміння використовувати іноземну мову у різноманітних побутових, академічних, професійних контекстах, тобто, володіння іноземною мовою. Згідно зі стандартами ОКР «бакалавр», мовна і лінгвістична підготовка є пріоритетною у процесі підготовки педагога, адже викладач іноземної мови повинен бути мовленнєвою моделлю для своїх учнів. У тому ж Стандарті читаємо: «... студент повинен продемонструвати...

- уміння чітко, логічно, детально висловлюватись на складні теми, демонструючи свідоме володіння граматичними структурами, конекторами та зв'язними програмами висловлювання;
- уміння враховувати критерії чіткої, природньої вимови й інтонації, варіювання інтонації і правильного вживання фразового наголосу для вираження найтонших відтінків значення;
- уміння розуміти широкий спектр складних та об'ємних текстів і розпізнавати імпліцитне значення...» [12].

Очевидно, що описані вище вміння зосереджені на формуванні комунікативної компетенції майбутнього вчителя АМ, що в умовах ізоляваності від природнього іншомовного середовища є необхідністю. Натомість, вимоги до іншомовної компетентності майбутнього викладача АМ у американських стандартах не такі деталізовані. Це зрозуміло, адже підготовка вчителів відбувається в англійськомовному середовищі, мовна підготовка не має критичного значення.

Проте, на відміну від вітчизняних програм, стандарти TESOL є чітко структуровані – містять під-стандарті і показники (рівні якості) виконання: наблизений до стандарту (approaches standard); відповідний до стандарту (meets standard); перевищує стандарт (exceeds standard). У пояснювальній записці до стандартів кожен із показників має таке трактування:

– «наблизений до стандарту» означає, що кандидат має предметні знання, але не вміє їх правильно застосовувати у певному навчальному середовищі (знання);

– «відповідний до стандарту» означає, що кандидат демонструє предметні знання, сформовані вміння і навички у викладанні АМ у певному навчальному середовищі (знання і вміння);

– «перевищує стандарт» означає, що кандидат демонструє предметні знання, сформовані вміння і навички ефективного викладання АМ, здатність позитивно впливати на навчання студентів, здатність генерувати власні ідеї щодо викладання АМ (знання, вміння, компетенції) [14].

Проаналізувавши зміст стандартів, подаємо власну інтерпретацію цих рівнів у контексті компетентнісного підходу – «задовільний», «достатній», «компетентний» (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні і показники виконання стандартів TESOL

Рівень	Задовільний	Достатній	Компетентний
--------	-------------	-----------	--------------

Стандарт	Показник	Показник	Показник
1.а.10 Демонстрування високого рівня володіння англійською мовою і кращого прикладу мовленнєвої компетентності для студентів	Кандидат демонструє високий рівень володіння англійською мовою у більшості аспектів	Кандидат демонструє високий рівень усної і писемної мови на побутову і академічну тематику і служить прикладом мовленнєвої компетентності для студентів	Кандидат демонструє високий рівень володіння англійською і рідною мовами ...

Щодо лінгвістичної підготовки, її мета різниться в українських і зарубіжних нормативних джерелах. Вимоги до підготовки майбутнього вчителя АМ у вітчизняних програмах зосереджені головно на формуванні фахівця-філолога з теоретичною базою про іноземну мову, її рівні, фонетику, морфологію, лексикологію, семантику, прагматику і т.д., але при цьому програмними результатами вказані компетенції, описані як «знання» і «вміння» [2; 6; 12]. Натомість, у стандартах TESOL знаходимо такі вимоги до лінгвістичної підготовки: «кандидат застосовує знання про синтаксис, семантичні зв'язки тощо, щоб сприяти формуванню іншомовної компетентності студентів». Вміння використовувати теоретичні знання у процесі формування іншомовної компетентності студента є показником професійності викладача АМ.

Іншим важливим аспектом лінгвістичної підготовки є знання кандидата про процеси (когнітивний, афективний аспект), які відбуваються під час вивчення рідної й іноземної мови, іншими словами, теорію формування іншомовної компетентності – *Second Language Acquisition (SLA)*. Вона є невід'ємною складовою лінгвістичної підготовки викладача за стандартами TESOL і окреслює такі професійні компетенції, необхідні майбутньому викладачу АМ: 1) здатність створити навчальне середовище, наповнене комунікативними ситуаціями, актуальними для студентів; 2) здатність застосувати на практиці теорії (когнітивизм, біхевіоризм, соціальний конструктивизм і т.д.), знання про вікові особливості, стилі навчання, мотивацію для ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності; 3) здатність конструювати навчальні завдання відповідно до принципів послідовності і етапності вивчення іноземної мови; 4) здатність застосовувати соціо-культурні особливості рідної мови студентів у процесі вивчення іноземної мови; 5) здатність мотивувати і допомагати студентам під час формування і розвитку навчальних стратегій [14].

Без розуміння цих ключових процесів у вивченні іноземної мови майбутній викладач зіштовхуватиметься з труднощами цілепокладання і планування діяльності, визначення ефективних методів викладання, стратегій навчання тощо. Аналіз змісту програм підготовки ОКР «магістр» виявив, що вивчення теорії формування іншомовної компетентності (SLA) у них відсутнє, тому вважаємо, що у майбутньому варто включити SLA до переліку стандартів підготовки майбутніх вчителів АМ.

Не менш важливим компонентом підготовки викладача АМ є формування його **методичної компетенції**. Зокрема, останні вітчизняні дослідження М. Тадеєвої, Н. Бідюк, Л. Калініної та ін. особливо наголошують на недостатній увазі до цього аспекту підготовки у сучасних бакалаврських та магістерських програмах. У програмах українських університетів методична підготовка, як правило, обмежується курсом методики і педагогічною практикою на 4 та 5 роках навчання. Як відомо, правильно обрана методика викладання – це ключ до ефективного навчання і досягнення планованих навчальних цілей. Викладач повинен уміти планувати й організувати навчання у класі, уміти не лише застосовувати стратегії і техніки навчання, а й чітко розуміти їхню мету. Серед методичних знань і вмінь, визначених в українських програмах, можемо виокремити такі:

знання – про основні поняття і категорії методики навчання іноземних мов;

навчально-методичні комплекси з іноземних мов; теорії вправ для навчання іноземних мов; сучасні підходи до формування в учнів іншомовної комунікативної компетенції; інноваційні методичні технології навчання іноземних мов; форми, види й способи контролю і оцінювання рівня сформованості мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетенцій; основні організаційні форми реалізації навчально-виховного процесу з навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів; основи планування навчально-виховного процесу з іноземної мови у початковій, основній і старшій школі [2; 9].

уміння – визначати й аналізувати цілі, зміст, принципи, методи і прийоми навчання іноземних мов; аналізувати, обирати й ефективно використовувати навчально-методичні комплекси з іноземних мов; аналізувати, обирати й ефективно використовувати вправи різних типів і видів; формувати в учнів іншомовну комунікативну компетенцію; використовувати у процесі

формування іншомовної комунікативної компетенції інноваційні методичні технології; контролювати і оцінювати рівень сформованості всіх складників іншомовної комунікативної компетенції; планувати й реалізовувати різні форми організації навчально-виховного процесу з іноземної мови в початковій, основній і старшій школі [8; 9].

На відміну від вітчизняних програм, стандарти TESOL розділені на три категорії: 1) планування навчання; 2) організація навчання; 3) використання навчальних ресурсів. Відповідно до цих категорій розроблено стандарти з рівнями і показниками виконання методичних завдань. У межах першої категорії кандидати повинні здійснювати планування відповідно до навчальних потреб студентів, враховуючи їхні опорні знання, створюючи сприятливе навчальне середовище. Друга категорія стандартів зосереджена на вмінні кандидатів формувати чотири типи навичок та інтегрувати їх, використовуючи ситуативні завдання.

На особливу увагу заслуговує група стандартів щодо використання навчальних ресурсів (навчально-методичні комплекси, інформаційно-комунікаційні технології), адже таких вимог не виявлено у жодній із вітчизняних навчальних програм. Стандарти зорієнтовані на формування вміння майбутнього вчителя використовувати існуючі матеріали, адаптувати їх відповідно до вікових, культурних особливостей студентів, використовувати автентичні матеріали і реалії, використовувати програмне забезпечення, засоби ІКТ.

Вартим уваги компонентом методичної підготовки майбутніх викладачів / вчителів у стандартах TESOL є оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів / учнів. Вітчизняні навчальні програми у контексті «оцінювання» найчастіше використовують термін «контроль», головною метою якого є «визначення якості засвоєння студентами навчального матеріалу, ступеня відповідності умінь і навичок цілям і завданням начального предмета» [2; 8; 9]. У зарубіжній науковій літературі оцінювання розглядають як педагогічну категорію, яка насамперед виконує навчальну функцію, а не лише функцію контролю якості знань, умінь і навичок. Це окрема категорія стандартів TESOL, яка передбачає, що майбутній кандидат має бути ознайомлений з видами (традиційне і альтернативне, якісне, кількісне), методами (інтерв'ю, тест, конференція, блог, щоденник), формами (індивідуальне, групове, взаємне) оцінювання, й уміти застосовувати їх для стимулювання прогресу у вивченні іноземної мови. Окрім цього, кандидат повинен продемонструвати компетенції у таких субкатегоріях: 1) усвідомлення обмежень (культурних, освітніх) щодо оцінювання, які існують у конкретній навчальній ситуації; 2) оцінювання рівня сформованості мовної (лексико-граматичний аспект) та мовленнєвої (чотири види навичок) компетенцій; 3) оцінювання прогресу і досягнень у навчанні (особлива увага тут відводиться умінню кандидата використовувати такі методи альтернативного оцінювання, як портфоліо та навичкоорієнтоване (*performance-based*) оцінювання (табл. 2).

Таблиця 2

Рівні і показники виконання стандартів TESOL

Рівень Стандарт	Задовільний Показник	Достатній Показник	Компетентний Показник
4.с.1 Використання методів і завдань альтернативного оцінювання для визначення ступеня навчального прогресу студента відповідно до національних стандартів	Кандидат використовує обмежений набір завдань, щоб оцінити навчальний прогрес студентів	Кандидат використовує різноманітні методи альтернативного оцінювання (портфоліо, спостереження, журнали читання, щоденники і т.д.) для визначення ступеня навчального прогресу студента відповідно до національних стандартів	Кандидат самостійно розробляє завдання і методи альтернативного оцінювання для визначення ступеня навчального прогресу студента; кандидат ділиться своїм досвідом з іншими колегами

Пріоритетним в українській освіті визначено компетентнісний підхід, одним із принципів якого є навчання впродовж життя. Хоча у вітчизняних нормативних документах наголошується на необхідності реалізації принципів безперервної освіти, самонавчання і саморозвитку у процесі підготовки фахівців, у жодній із проаналізованих програм не враховано цього аспекту. Зокрема, у працях сучасних науковців (Л. Морська, С. Ніколаєва, Н. Бориско, Н. Бідок) досліджується готовність майбутнього викладача АМ до здійснення професійної діяльності, проте мало уваги надається розвитку його мотивації до здійснення професійного розвитку. Власне, такі вимоги щодо підготовки вчителя зафіксовані в останній групі стандартів TESOL, яка називається

професійний розвиток. Хоча вона визначена як окрема група, проте за своєю суттю вона є міжкатегорійною. У переліку стандартів професійного розвитку знаходимо такі: кандидат знає і слідує за сучасними тенденціями в освіті загалом й освітній політиці держави, розвитком галузі, бере участь у розробці навчальних програм на місцевому та державному рівнях, демонструє високий рівень педагогічної й особистісної культури, підсилює навчальний процес через обмін досвідом з колегами, бере участь у навчально-професійних заходах через членство у професійних спільнотах. Для цього сучасні вимоги до підготовки фахівців у галузі викладання АМ мають бути зосереджені на формуванні не лише професійних навичок, а й так званих м'яких навичок (*soft skills*), тобто навичок взаємодії, професійного спілкування, рефлексії, обміну досвідом тощо[5].

Висновки. Підсумовуючи результати теоретичних знахідок, вважаємо, що у процесі розроблення стандартів для підготовки вчителів англійської мови ОКР «магістр» слід врахувати таке:

1) визначити зміст підготовки, її цілі, ґрунтуючись на потребах ринку праці та з урахуванням вимог підготовки фахівців галузі;

2) ґрунтуючись на принципах компетентнісного підходу, розробити рівні стандартів та чітко обґрунтувати критерії показників якості виконання стандартів у кожній окремій категорії;

3) урахувавши кращий зарубіжний досвід, особливу увагу звернути на розроблення стандартів методичного та психолого-педагогічного аспекту підготовки;

4) включити стандарти, які акцентують на важливості здійснення професійного розвитку у процесі професійної діяльності майбутнього викладача АМ.

Перспектива подальших досліджень полягає саме у розробленні стандартів професійної підготовки вчителя англійської мови з обов'язковим залученням усіх зацікавлених сторін – навчальних закладів підготовки, загальноосвітніх шкіл, навчальних бізнес-структур (наприклад, мовних шкіл), закордонних професійних сертифікаційних центрів (CELTA) та організацій (TESOL) для того, аби майбутні стандарти відповідали вимогам часу та навчальним потребам суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Авшенюк Н. М.* Стандарт підготовки вчителя англійської мови і літератури в Англії / Н. М. Авшенюк // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 7. – 2006. – С. 120 – 125.

2. *Жуковський В. М.* Робоча програма курсу «Методика викладання іноземних мов» / В. М. Жуковський. – НУ «Острозька Академія», 2004. – 20 с.

3. *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання* / наук. ред. укр. видання д. пед. н., проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

4. Закон України «Про освіту» (Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BE>. – Загол. з екрана. – Мова укр.

5. *Коваль К. О.* Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування / К. О. Коваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2089/soft-skills-u-studentiv-15_2_24_strategia.pdf?sequence=1. – Загол. з екрана. – Мова укр.

6. *Копач О.* Методика викладання іноземної (англійської) мови у середніх загальноосвітніх закладах. Програма навчальної дисципліни / О. Копач. – Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2009. – 12 с.

7. *Кремень В. Г.* Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / В. Г. Кремень. – [2-е вид.]. – К.: Т-во «Знання» України, 2010. – С. 384 – 385.

8. *Старостенко О. В.* Робоча програма з «Методики викладання іноземної мови» для студентів за напрямом підготовки 6.020303 Філологія (російська, англійська мова та література) / О. В. Старостенко. – Херсон: ХДУ, 2014 – 33 с.

9. *Шестопалова І. О.* Навчальна програма дисципліни «Методика викладання англійської мови» (для спеціалістів спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Англійська мова») / І. О. Шестопалова. – К.: МАУП, 2005. – 19 с.

10. *Статистика володіння англійською мовою*: Матеріали GoglobalUkraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://2polyglot.com/ua/blog/187>. – Загол. з екрана. – Мова укр.

11. *Програма «Вчителі англійської – агенти змін»*: матеріали Британської Ради в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org.ua/teachers-change-agents-press>. – Загол. з екрана. – Мова укр.

12. *Допроєктне базове дослідження «Шкільний вчитель нового покоління»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ndu.edu.ua/storage/2016/zvit_proekty.pdf- Загол. з екрана. – Мова укр.

13. *Тимчасовий стандарт вищої освіти за освітньо-професійною програмою «магістр» 8.02030302 – мова і література, 8.02030304 – переклад* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://foreignlanguages.karazin.ua/resources/0ac17356912169a01cb8ef6a8f9820a6.pdf> . – Загол. з екрана. – Мова укр.

14. *TESOL P-12 Teacher Education Program Standards*. – TESOL International Association : Alexandria, VA 2010. – 105 p.

15. *Kuhlman N. The TESOL Guidelines for Developing EFL Standards* /N. Kuhlman, B. Knezevic. – TESOL International Association : Alexandria, VA 2013. – 56 p.

16. *Richards J. C. The Dilemma of Teacher Education in TESOL* / J. C. Richards // TESOL QUARTERLY. – Vol. 21, No. 2. – June 1987. – P. 209 – 223.

М. М. Кокор

СТАНДАРТИ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОГО ЯЗЫКА ОКР «МАГІСТР» НА ОПИТЕПРОГРАММ TESOL

Резюме. Стаття посвячена подходам и принципам разработки стандартов подготовки учителей английского языка на основе анализа зарубежных и отечественных источников (учебных программ и стандартов TESOL). Сравнительный анализ аспектов и подготовки в Украине и США позволил выявить следующие основные разногласия: цель подготовки (теоретическая и прикладная), принципы (концептуальный и компетентностный), результаты на выходе (ЗУНы и компетенции). В процессе анализа было выявлено, что стандарты подготовки учителя английского языка ОКР «магистр» в Украине отсутствуют, а, следовательно, действующие отечественные программы подготовки не имеют четких ориентиров (критериев и показателей) формирования его профессиональной компетентности. На основе полученных результатов предложены следующие рекомендации по разработке стандартов: определить критерии, показатели и уровни сформированности профессиональной компетентности и разработать их, основываясь на компетентностном подходе, актуальных потребностях рынка труда в Украине и за рубежом; включить стандарт осуществления профессионального развития.

Ключевые слова: подготовка учителя английского языка, теория формирования иноязычной компетентности, компетентностный и концептуальный подход к стандартам, TESOL, критерии и показатели сформированности профессиональной компетентности.

М. Kokor

STANDARDS OF EFL TEACHER PREPARATION FOR MASTER DEGREE PROGRAMS: TESOL EXPERIENCE

Summary. The article is dedicated to the research of approaches and principles of EFL teacher preparation programs based on the analysis of contemporary Ukrainian programs and TESOL standards. Comparative analysis of the aspects of EFL teacher preparation in Ukraine and the USA has revealed a few considerable differences, such as: aim (theoretical vs applicable), principles (principle-based vs domain-based), and expected outcomes (knowledge and skills vs competencies). It has been found in the research that EFL teacher preparation standards for Master degree in Ukraine are non-existent and therefore current domestic training programs have no clear guidelines (criteria and indicators) as to the development of professional competence. Based on the research results the following recommendations have been made for standards development: to define the criteria and performance indicators, develop them based on domain approach and actual needs of labor market in Ukraine and abroad; include a standard of professional development.

Keywords: EFL teacher preparation, second language acquisition, domain-based and principle-based approach, TESOL, criteria and performance indicators.